ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 15ης Απριλίου 2010 *

Στην υπόθεση C-511/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Γερμανία) με απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Νοεμβρίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Handelsgesellschaft Heinrich Heine GmbH

κατά

Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια), C. W. A. Timmermans, P. Kūris και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Οκτωβρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV, εκπροσωπούμενη από τον K. Haase, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και S. Unzeitig,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Rodríguez Cárcamo,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C. Pesendorfer,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και H. Almeida,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους W. Wils και H. Krämer,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (ΕΕ L 144, σ. 19).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Handelsgesellschaft Heinrich Heine GmbH (στο εξής: Handelsgesellschaft Heinrich Heine) και της Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV (στο εξής: Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen) σχετικά με την επιβάρυνση των καταναλωτών σε περίπτωση υπαναχωρήσεως με τα έξοδα αποστολής του εμπορεύματος σε συμβάσεις εξ αποστάσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

3 Κατά την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/7:

«η καθιέρωση νέων τεχνολογιών συνεπάγεται πολλαπλασιασμό των μέσων που τίθενται στη διάθεση των καταναλωτών για να γνωρίσουν τις προσφορές που γίνονται σε ολόκληρη την Κοινότητα και για να αποστέλλουν τις παραγγελίες τους ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη λάβει διαφορετικά ή αποκλίνοντα μέτρα προστασίας των καταναλωτών στον τομέα της πώλησης εξ αποστάσεως με αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά».

4 Στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας τονίζονται τα εξής:

«ο καταναλωτής δεν έχει τη δυνατότητα στην πραγματικότητα να δει το προϊόν ή να λάβει γνώση των χαρακτηριστικών της υπηρεσίας πριν από τη σύναψη της συμβάσεως· ότι θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί, εκτός εάν η παρούσα οδηγία ορίζει άλλως, δικαίωμα υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση· ότι, για να μην είναι το δικαίωμα αυτό απλώς τυπικό, το κόστος που τυχόν επωμίζεται ο καταναλωτής κατά την άσκησή του θα πρέπει να περιορίζεται στο άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών· ότι το δικαίωμα υπαναχωρήσεως ισχύει υπό την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του καταναλωτή δυνάμει των εθνικών νομοθεσιών για την παραλαβή, μεταξύ άλλων, προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν υποστεί ζημία ή δεν ανταποκρίνονται στην

περιγραφή της προσφοράς των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών· ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις λοιπές διατυπώσεις και όρους που διέπουν το δικαίωμα υπαναχωρήσεως».

5 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Εκ των προτέρων πληροφόρηση», ορίζει στην παράγραφο 1:

«Πριν από την σύναψη οποιασδήποτε συμβάσεως εξ αποστάσεως ο καταναλωτής πρέπει να διαθέτει εγκαίρως τις ακόλουθες πληροφορίες:

[…]

γ) τιμή του αγαθού ή της υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων·

δ) ενδεχόμενα έξοδα παραδόσεως·

[…]».

6 Το άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα υπαναχωρήσεως», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2:

«1. Για κάθε εξ αποστάσεως σύμβαση, ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία τουλάχιστον επτά εργάσιμων ημερών για να υπαναχωρήσει αζημίως και χωρίς να δηλώσει την αιτία. Το μόνο κόστος που ενδέχεται να βαρύνει τον καταναλωτή λόγω του ότι ασκεί το δικαίωμα υπαναχωρήσεως είναι το άμεσο κόστος επιστροφής των αγαθών.

[…]

2. Όταν το δικαίωμα υπαναχωρήσεως ασκήθηκε από τον καταναλωτή, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει τα καταβληθέντα από τον καταναλωτή ποσά, χωρίς επιβάρυνση. Η μόνη ενδεχόμενη επιβάρυνση του καταναλωτή λόγω ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως είναι το άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών. Η επιστροφή αυτή πρέπει να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν, και εν πάση περιπτώσει, εντός τριάντα ημερών.»

7 Το άρθρο 14 της οδηγίας, με τίτλο «Ρήτρα στοιχειώδους προστασίας», ορίζει:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν ή διατηρήσουν, στον τομέα ο οποίος διέπεται από την παρούσα οδηγία, πλέον αυστηρές διατάξεις συνάδουσες προς τη Συνθήκη [ΕΚ], προκειμένου να διασφαλίσουν ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας του καταναλωτή. Οι διατάξεις αυτές περιλαμβάνουν, ενδεχομένως, την απαγόρευση, για λόγους γενικού συμφέροντος, της εμπορίας στο έδαφός τους, μέσω συμβάσεων εξ αποστάσεως, ορισμένων αγαθών ή υπηρεσιών, ιδίως φαρμάκων, τηρουμένης δεόντως της Συνθήκης.»

Η εθνική νομοθεσία

8 Το άρθρο 2 του νόμου για τις αγωγές επί παραλείψει σε περίπτωση παραβιάσεως του δικαίου προστασίας καταναλωτή ή άλλων παραβάσεων (Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen) προβλέπει:

«(1) Κατά των παραβαινόντων τις διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών (νόμος για την προστασία των καταναλωτών), εξαιρουμένης της εφαρμογής ή της διατυπώσεως γενικών όρων συναλλαγών, είναι δυνατό να ασκηθεί αγωγή επί παραλείψει με σκοπό την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών. Αν τις παραβάσεις εμπορικής επιχειρήσεως διέπραξε υπάλληλος ή εκπρόσωπος, η αγωγή επί παραλείψει ασκείται κατά του ιδιοκτήτη της επιχειρήσεως.

(2) Κατά την έννοια της παρούσας διατάξεως, ως "νόμοι περί προστασίας των καταναλωτών" νοούνται ειδικότερα:

1. οι διατάξεις του αστικού κώδικα [Bürgerliches Gesetzbuch, στο εξής: BGB], που τυγχάνουν εφαρμογής στις […] συμβάσεις εξ αποστάσεως μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή […]

[…]».

9 Το άρθρο 312d του BGB, υπό τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχωρήσεως και αποζημιώσεως στις εξ αποστάσεως συναφθείσες συμβάσεις», ορίζει τα εξής στην παράγραφο 1:

«Ο καταναλωτής που συνάπτει εξ αποστάσεως σύμβαση δικαιούται να υπαναχωρήσει από αυτήν κατά τις διατάξεις του άρθρου 355. Όταν η σύμβαση έχει ως αντικείμενο την προμήθεια αγαθών, αντί του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, έχει το κατά το άρθρο 356 δικαίωμα να επιστρέψει τα αγαθά που αγόρασε.»

10 Δυνάμει του άρθρου 346 του BGB, με τίτλο «Αποτελέσματα της λύσεως της συμβάσεως»:

«(1) Αν ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη ασκήσει δικαίωμα υπαναχωρήσεως, συμβατικό ή εκ του νόμου, οι ληφθείσες παροχές και οι καρποί πρέπει, σε περίπτωση λύσεως της συμβάσεως, να επιστραφούν.

(2) Αντί της επιστροφής ή της αποδόσεως, ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση εάν:

1) η επιστροφή ή η απόδοση αποκλείονται λόγω της φύσεως του αγαθού,

2) το παραδοθέν αγαθό καταστράφηκε, παραχωρήθηκε, εκποιήθηκε, μεταποιήθηκε ή μεταπλάσθηκε,

3) το παραδοθέν αγαθό χειροτέρεψε ή απωλέσθηκε· η φθορά που οφείλεται στη συνήθη χρήση δεν λαμβάνεται υπόψη.

Αν η σύμβαση προβλέπει αντιπαροχή, αυτή λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό της αποζημιώσεως· αν η αποζημίωση οφείλεται για το αντλούμενο από δάνειο όφελος, επιτρέπεται η απόδειξη ότι η αξία του οφέλους ήταν μικρότερη.

(3) Η αποζημίωση αποκλείεται:

1) αν το ελάττωμα που δικαιολογεί τη λύση εμφανίστηκε μόνον κατά το στάδιο της μεταποιήσεως ή της μεταπλάσεως του αγαθού,

2) στον βαθμό που ο δανειστής ευθύνεται για τη χειροτέρευση ή την απώλεια, ή αν η ζημία επήλθε στα χέρια του,

3) αν, σε περίπτωση εκ του νόμου διαλυτικής αιρέσεως, η χειροτέρευση ή η απώλεια επήλθε στα χέρια του ενδιαφερομένου, μολονότι αυτός κατέβαλε την ίδια επιμέλεια που επιδεικνύει συνήθως στις δικές του υποθέσεις.

Ο αποκτηθείς πλουτισμός πρέπει να αποδοθεί.»

11 Το άρθρο 347 του BGB, υπό τον τίτλο «Χρήση κατόπιν της λύσεως», ορίζει τα εξής:

«Εάν ο οφειλέτης αποδώσει το πράγμα ή καταβάλει αποζημίωση ή όταν η υποχρέωση καταβολής αποζημιώσεως αποκλείεται σύμφωνα με το άρθρο 346, παράγραφος 3, σημείο 1 ή 2, οι αναγκαίες δαπάνες που πραγματοποίησε ο οφειλέτης επιστρέφονται σε αυτόν. Κάθε άλλη δαπάνη αποδίδεται στο μέτρο που συνέβαλε στο να καταστεί ο δανειστής πλουσιότερος.»

12 Το άρθρο 355 του BGB, υπό τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχωρήσεως στις καταναλωτικές συμβάσεις», ορίζει τα εξής:

«Όταν ο νόμος παρέχει στον καταναλωτή το δικαίωμα υπαναχωρήσεως συμφώνως προς τη διάταξη αυτή, αυτός δεν δεσμεύεται πλέον από τη δήλωση βουλήσεως συνάψεως της συμβάσεως, εφόσον υπαναχωρήσει εντός της σχετικής προθεσμίας. Η υπαναχώρηση δεν απαιτείται να είναι αιτιολογημένη και γίνεται εγγράφως ή με την επιστροφή του αγαθού στον πωλητή εντός προθεσμίας δύο εβδομάδων, λαμβανομένης σχετικώς υπ' όψιν της ημερομηνίας αποστολής.»

13 Το άρθρο 356 του BGB, υπό τον τίτλο «Δικαίωμα επιστροφής στις καταναλωτικές συμβάσεις», ορίζει τα εξής:

«Εφόσον επιτρέπεται ρητώς από τη νομοθεσία, το προβλεπόμενο από το άρθρο 355 δικαίωμα υπαναχωρήσεως μπορεί να αντικαθίσταται στη σύμβαση από απεριόριστο δικαίωμα επιστροφής των αγαθών όταν η σύμβαση έχει συναφθεί βάσει εντύπου πωλήσεως. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. ότι το έντυπο πωλήσεως περιέχει σαφείς πληροφορίες περί του δικαιώματος επιστροφής,

2. ότι ο καταναλωτής είχε τη δυνατότητα να λάβει πλήρη γνώση του εντύπου πωλήσεως χωρίς την ταυτόχρονη παρουσία του επαγγελματία και

3. ότι το δικαίωμα επιστροφής παραχωρήθηκε εγγράφως στον καταναλωτή.»

14 Το άρθρο 357 του BGB, υπό τον τίτλο «Έννομες συνέπειες της υπαναχωρήσεως και της επιστροφής», ορίζει τα εξής:

«(1) Με την επιφύλαξη τυχόν αντίθετης διατάξεως, οι ρυθμίσεις που διέπουν την εκ του νόμου λύση των συμβάσεων εφαρμόζονται αναλογικώς στο δικαίωμα υπαναχωρήσεως και επιστροφής. Το άρθρο 286, παράγραφος 3, εφαρμόζεται αναλογικώς και στην περίπτωση της υποχρεώσεως επιστροφής των ποσών που καταβλήθηκαν σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη· η προθεσμία που τάσσει άρχεται από της δηλώσεως περί υπαναχωρήσεως ή επιστροφής του αγαθού εκ μέρους του καταναλωτή. Ειδικότερα, προκειμένου περί της υποχρεώσεως του καταναλωτή να προβεί σε επιστροφή, η προθεσμία άρχεται από την ημερομηνία της εκ μέρους του αποστολής της σχετικής δηλώσεως· προκειμένου περί της υποχρεώσεως επιστροφής εκ μέρους του πωλητή, η προθεσμία άρχεται από της περιελεύσεως σ΄ αυτόν της σχετικής δηλώσεως.

[…]

(3) Κατά παρέκκλιση των οριζομένων στο άρθρο 346, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, σημείο 3, ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση σε περίπτωση

χειροτερεύσεως της καταστάσεως του προϊόντος οφειλόμενης σε σύμφωνη με τις οδηγίες χρήση αυτού, υπό τον όρο ότι ενημερώθηκε εγγράφως, το αργότερο κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως, περί αυτής της εκ του νόμου συνέπειας, καθώς και περί της δυνατότητας αποτροπής της. Δεν υποχρεούται να καταβάλει την εν λόγω αποζημίωση στην περίπτωση που η χειροτέρευση είναι αποτέλεσμα αποκλειστικά της εξετάσεως του προϊόντος. Το άρθρο 346, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, σημείο 3, δεν εφαρμόζεται όταν ο καταναλωτής δεν έχει ενημερωθεί δεόντως περί του δικαιώματος υπαναχωρήσεως ή δεν έχει λάβει γνώση αυτού καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο.

(4) Οι προηγούμενες παράγραφοι ορίζουν τα δικαιώματα των μερών περιοριστικώς.»

15 Το άρθρο 448 του BGB, υπό τον τίτλο «Έξοδα παραδόσεως και αναλογία εξόδων», ορίζει τα εξής:

«Ο πωλητής βαρύνεται με τα έξοδα παραδόσεως του πράγματος· ο αγοραστής βαρύνεται με τα έξοδα παραλαβής του πράγματος και με τα έξοδα αποστολής του πράγματος σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο εκπληρώσεως.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

16 Η Handelsgesellschaft Heinrich Heine είναι εταιρία που ειδικεύεται στις πωλήσεις δι' αλληλογραφίας. Οι γενικοί όροι συναλλαγών της εν λόγω εταιρίας ορίζουν ότι ο καταναλωτής βαρύνεται με το κατ' αποκοπή ποσό των 4,95 ευρώ ως συμμετοχή στα έξοδα παραδόσεως και ότι σε περίπτωση υπαναχωρήσεως το ποσό αυτό δεν επιστρέφεται από τον προμηθευτή.

17 Η Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen, ένωση καταναλωτών κατά το γερμανικό δίκαιο, άσκησε κατά της Handelsgesellschaft Heinrich Heine αγωγή επί παραλείψει, ζητώντας να υποχρεωθεί αυτή να παύσει να επιβάλλει στους καταναλωτές τα έξοδα παραδόσεως των εμπορευμάτων σε περίπτωση υπαναχωρήσεως.

18 Το πρωτοδίκως επιληφθέν δικαστήριο έκανε δεκτή την αγωγή της Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen.

19 Η έφεση που άσκησε η Handelsgesellschaft Heinrich Heine απορρίφθηκε από το Oberlandsgericht Karlsruhe.

20 Επιληφθέν της αιτήσεως αναιρέσεως («Revision») που άσκησε η Handelsgesellschaft Heinrich Heine, το Bundesgerichtshof έκρινε ότι το γερμανικό δίκαιο δεν παρέχει ρητώς στον καταναλωτή αξίωση επιστροφής των εξόδων παραδόσεως του εμπορεύματος που έχει παραγγείλει σε περίπτωση υπαναχωρήσεως.

21 Εντούτοις, κατά το εν λόγω δικαστήριο, αν θεωρηθεί ότι η οδηγία 97/7 αντίκειται στην επιβάρυνση του καταναλωτή με τα έξοδα αποστολής των αγαθών σε περίπτωση υπαναχωρήσεώς του, οι κρίσιμες διατάξεις του BGB θα έπρεπε να ερμηνευτούν κατά τρόπο σύμφωνο με την οδηγία, ήτοι ως έχουσες την έννοια ότι ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει στον καταναλωτή τέτοιου είδους έξοδα.

22 Το αιτούν δικαστήριο κρίνει, εντούτοις, ότι δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσει ορθώς με την απαιτούμενη βεβαιότητα την οδηγία αυτή, και ιδίως το άρθρο της 6, παράγραφοι 1 και 2.

23 Το Bundesgerichtshof παραθέτει διάφορα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να στηρίξουν τη θέση ότι δεν αντίκειται στην εν λόγω οδηγία ρύθμιση όπως η επίμαχη.

24 Πρώτον, η φράση «λόγω του ότι ασκεί το δικαίωμα υπαναχωρήσεως» («infolge der Ausübung seines Widerrufsrechts») που περιέχει η γερμανική απόδοση των διατάξεων του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 97/7, αποτελεί ένδειξη ότι οι διατάξεις αυτές αφορούν μόνον τα έξοδα που προξενεί η άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως και όχι τα έξοδα αποστολής του εμπορεύματος που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί κατά το χρονικό σημείο της υπαναχωρήσεως. Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί η απόδοση της οδηγίας 97/7 στις λοιπές γλώσσες εργασίας, ιδίως την αγγλική και τη γαλλική.

25 Δεύτερον, το άρθρο 6, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα του προμηθευτή να αντιτάξει, σε περίπτωση υπαναχωρήσεως, δικές του αξιώσεις προκειμένου να αποζημιωθεί για τις παροχές στις οποίες προέβη προς τον καταναλωτή και οι οποίες δεν μπορούν να επιστραφούν λόγω της φύσεώς τους. Επομένως, η αντίληψη ότι η παράδοση αποτελεί παροχή του προμηθευτή, για την οποία ο καταναλωτής οφείλει αποζημίωση ίση με το ύψος των εξόδων παραδόσεως, και ότι επομένως η υποχρέωση του προμηθευτή να επιστρέψει τα καταβληθέντα ποσά μειώνεται κατά το ποσό των εξόδων αποστολής είναι συμβατή με το εν λόγω άρθρο της οδηγίας.

26 Τρίτον, δεν είναι βέβαιο ότι ο σκοπός προστασίας του καταναλωτή που εκφράζεται με τη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/7 επιτάσσει επίσης την επιστροφή των εξόδων αποστολής του εμπορεύματος. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο μιας συνήθους αγοράς, ο καταναλωτής θα βαρυνόταν ούτως ή άλλως με τα έξοδα μετακινήσεώς του στους χώρους πωλήσεως και θα δαπανούσε επιπλέον τον αναγκαίο χρόνο για τη μετακίνησή του.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, [πρώτο εδάφιο], δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, της οδηγίας [97/7] έχουν την έννοια ότι προσκρούει στις διατάξεις αυτές η εθνική ρύθμιση κατά την οποία τα έξοδα αποστολής των εμπορευμάτων βαρύνουν τον καταναλωτή ακόμη και στην περίπτωση που έχει υπαναχωρήσει από τη σύμβαση;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις

28 Η Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen, η Ισπανική, Αυστριακή και Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 97/7 εθνική ρύθμιση που παρέχει στον προμηθευτή τη δυνατότητα να επιβαρύνει τον καταναλωτή με τα έξοδα αποστολής των εμπορευμάτων σε περίπτωση που αυτός ασκήσει το δικαίωμα υπαναχωρήσεώς του.

29 Καταρχάς, η φράση «κόστος που ενδέχεται να βαρύνει τον καταναλωτή», του άρθρου 6, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, πρέπει να ερμηνευτεί διασταλτικώς, ώστε να καταλαμβάνει κάθε ποσό που κατέβαλε ο καταναλωτής στον προμηθευτή στο πλαίσιο της εκτελέσεως της συμβάσεως, συμπεριλαμβανομένου του κόστους αποστολής των εμπορευμάτων.

30 Ακολούθως, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας προβλέπουν ότι μόνο το άμεσο κόστος επιστροφής των αγαθών ενδέχεται να βαρύνει τον καταναλωτή που ασκεί το δικαίωμα υπαναχωρήσεώς του. Συνεπώς, ο καταναλωτής δεν είναι δυνατό να επιβαρυνθεί με τα λοιπά έξοδα, ιδίως τα σχετικά με την αποστολή των εμπορευμάτων.

31 Τέλος, πρέπει να επιστραφούν στον καταναλωτή τα έξοδα στα οποία προέβη για παρεπόμενες παροχές του προμηθευτή, όπως η αποστολή των εμπορευμάτων, οι οποίες, μετά την υπαναχώρηση του καταναλωτή, στερούνται σημασίας όσον αφορά την προστασία του από τους κινδύνους που οφείλονται στην εκ των πραγμάτων αδυναμία του να τα ελέγξει οπτικώς τα εμπορεύματα πριν τη σύναψη συμβάσεως εξ αποστάσεως.

32 Η Γερμανική Κυβέρνηση, αντιθέτως, υποστηρίζει ότι οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, της οδηγίας 97/7 έχουν την έννοια ότι δεν προσκρούει στις διατάξεις αυτές τέτοιου είδους εθνική ρύθμιση κατά την οποία τα έξοδα παραδόσεως των εμπορευμάτων βαρύνουν τον καταναλωτή σε περίπτωση που ασκήσει το δικαίωμα υπαναχωρήσεώς του από τη σύμβαση.

33 Η κυβέρνηση αυτή υποστηρίζει, κατ' ουσία, ότι η οδηγία 97/7 δεν ρυθμίζει το ζήτημα του καταλογισμού των εξόδων παραδόσεως σε περίπτωση υπαναχωρήσεως του καταναλωτή. Εντούτοις, ο καταλογισμός αυτός εμπίπτει στις «λοιπές διατυπώσεις και όρους που διέπουν το δικαίωμα υπαναχωρήσεως», ο προσδιορισμός των οποίων απόκειται στα κράτη μέλη, όπως αναφέρεται στην δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας.

34 Η συγκεκριμένη κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η «επιστροφή των καταβληθέντων από τον καταναλωτή ποσών» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας αφορά μόνο τις κύριες παροχές και, ιδίως, το καταβληθέν από τον καταναλωτή τίμημα.

35 Η οδηγία 97/7 διαχωρίζει το κόστος που βαρύνει τον καταναλωτή «λόγω του ότι ασκεί το δικαίωμα υπαναχωρήσεως», το οποίο προκαλεί η άσκηση του συγκεκριμένου δικαιώματος, από τις λοιπές δαπάνες που απορρέουν από τη σύναψη ή την εκτέλεση της συμβάσεως. Συναφώς, το άρθρο 6, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της ως άνω οδηγίας αφορά μόνο τις δαπάνες που προκαλεί η άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, ενώ η οδηγία δεν εναρμονίζει το εφαρμοστέο στις λοιπές δαπάνες καθεστώς. Ειδικότερα, το κόστος αποστολής εμφανίζεται πριν και ανεξαρτήτως της ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως. Συνεπώς, ο καταλογισμός του κόστους αυτού διέπεται από το εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους.

36 Όσον αφορά τους επιδιωκόμενους από το άρθρο 6 της οδηγίας 97/7 σκοπούς, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι σκοπός του εν λόγω άρθρου είναι, ασφαλώς, να αντισταθμίσει το μειονέκτημα που προκύπτει από την αδυναμία του καταναλωτή να εξετάσει το αγαθό πριν τη σύναψη της συμβάσεως. Εντούτοις, από τον σκοπό αυτό δεν προκύπτει καμία ένδειξη που να καθιστά δυνατή μια εξ ολοκλήρου νέα διάπλαση της συμβατικής σχέσεως.

37 Εξάλλου, το γεγονός ότι ο καταναλωτής φέρει τα έξοδα αποστολής δεν αποκλείει την άσκηση από αυτόν του δικαιώματος υπαναχωρήσεώς του. Ειδικότερα, αφενός, ενημερώνεται πριν τη σύναψη της συμβάσεως για το ύψος των εξόδων αυτών. Αφετέρου, η απόφαση λύσεως της συμβάσεως είναι ανεξάρτητη από την ύπαρξη των συγκεκριμένων εξόδων, καθώς αυτά είναι ήδη γνωστά.

Απάντηση του Δικαστηρίου

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

38 Υπενθυμίζεται, προκαταβολικά, ότι από την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/7 προκύπτει ότι σκοπός αυτής είναι η θέσπιση ενός ελάχιστου συνόλου

κοινών κανόνων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των συμβάσεων εξ αποστάσεως.

39 Ειδικότερα, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας κατοχυρώνει υπέρ του καταναλωτή το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως, το οποίο μπορεί να ασκήσει, εντός ορισμένης προθεσμίας, αζημίως και χωρίς να δηλώσει την αιτία.

40 Όσον αφορά τις νομικές συνέπειες της υπαναχωρήσεως, το άρθρο 6, παράγραφος 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 97/7 προβλέπει ότι «ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει τα καταβληθέντα από τον καταναλωτή ποσά, χωρίς επιβάρυνση. Η μόνη ενδεχόμενη επιβάρυνση του καταναλωτή λόγω ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως είναι το άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών».

41 Εντούτοις, από τη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας συνάγεται ότι η εναρμόνιση των νομικών συνεπειών της υπαναχωρήσεως δεν είναι πλήρης και ότι απόκειται συνεπώς στα κράτη μέλη «να καθορίσουν τις λοιπές διατυπώσεις και όρους που διέπουν το δικαίωμα υπαναχωρήσεως».

Επί της ερμηνείας της φράσεως «καταβληθέντα από τον καταναλωτή ποσά»

42 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ζήτημα που τίθεται είναι αν το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 97/7 καλύπτει τον καταλογισμό του κόστους αποστολής των εμπορευμάτων, στην περίπτωση που ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχωρήσεώς του, ή, αν, αντιθέτως, απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τον καταλογισμό αυτό.

43 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι κατά το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, η εν λόγω οδηγία επιβάλλει στον προμηθευτή, σε περίπτωση υπαναχωρήσεως του καταναλωτή, γενική υποχρέωση επιστροφής όλων των καταβληθέντων από τον καταναλωτή ποσών, ανεξαρτήτως της αιτίας καταβολής τους.

44 Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Γερμανικής Κυβερνήσεως, δεν προκύπτει ούτε από το γράμμα των διατάξεων του άρθρου 6 της οδηγίας 97/7 ούτε από τη γενικότερη οικονομία τους ότι οι όροι «καταβληθέντα ποσά» έχουν την έννοια ότι αφορούν αποκλειστικώς το καταβληθέν από τον καταναλωτή τίμημα, εξαιρουμένων των δαπανών στις οποίες αυτός υποβλήθηκε.

45 Ειδικότερα, η οδηγία 97/7, στο άρθρο της 4, διακρίνει μεταξύ της τιμής του εμπορεύματος και του κόστους παραδόσεως μόνο ως προς τις πληροφορίες που τίθενται στη διάθεση του καταναλωτή από τον προμηθευτή πριν τη σύναψη της συμβάσεως. Αντιθέτως, όσον αφορά τις νομικές συνέπειες της υπαναχωρήσεως, η συγκεκριμένη οδηγία δεν προβαίνει σε τέτοιου είδους διάκριση και αφορά το σύνολο των ποσών που ο καταναλωτής καταβάλλει στον προμηθευτή.

46 Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί η διατύπωση της φράσεως «[η] μόνη ενδεχόμενη επιβάρυνση του καταναλωτή» της δεύτερης περιόδου της παραγράφου 2, η οποία αναφέρεται στο «άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών». Όπως επεσήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 32 των προτάσεών του, η έκφραση «[η] μόνη ενδεχόμενη επιβάρυνση» επιτάσσει τη συσταλτική ερμηνεία της διατάξεως και προσδίδει στην εξαίρεση αυτή αποκλειστικό χαρακτήρα.

47 Ως εκ τούτου, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι όροι «καταβληθέντα ποσά», του άρθρου 6, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/7, καταλαμβάνουν όλα τα καταβληθέντα από τον καταναλωτή ποσά προς κάλυψη των δαπανών της συμβάσεως, υπό την επιφύλαξη της ερμηνείας που πρέπει να δοθεί στο άρθρο 6, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας.

Επί της ερμηνείας της φράσεως «λόγω της ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως»

48 Όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι οι όροι «λόγω της ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως» του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 97/7 αφορούν όχι μόνο το σύνολο των εξόδων που βαρύνουν τον καταναλωτή, αλλά αποκλειστικώς αυτές που συνδέονται με την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω διατάξεις διέπουν μόνο τις δαπάνες που προκαλεί η υπαναχώρηση.

49 Προκαταρκτικώς, διαπιστώνεται ότι σε ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια είτε ότι αναφέρεται μόνον με τις δαπάνες που προκύπτουν από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως και οι οποίες προκαλούνται από αυτό είτε ότι αφορά το σύνολο των δαπανών της συνάψεως, εκτελέσεως ή λύσεως της συμβάσεως, οι οποίες είναι δυνατό να βαρύνουν τον καταναλωτή σε περίπτωση που αυτός ασκεί το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως.

50 Όπως επεσήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών του, παρότι η γερμανική, αγγλική και γαλλική απόδοση της οδηγίας 97/7 χρησιμοποιούν αντιστοίχως τους όρους «infolge», «because of» και «en raison de», άλλες γλωσσικές αποδόσεις της ίδιας οδηγίας, ιδίως η ισπανική και η ιταλική, δεν κάνουν χρήση παρόμοιου όρου, αλλά αναφέρονται απλώς στον καταναλωτή ο οποίος ασκεί το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως.

51 Κατά πάγια νομολογία η ανάγκη ομοιόμορφης ερμηνείας των κοινοτικών οδηγιών δεν επιτρέπει, σε περίπτωση αμφιβολίας, να λαμβάνεται μεμονωμένα υπόψη το γράμμα μιας διατάξεως, αλλ' αντιθέτως απαιτεί να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται υπό το πρίσμα της αποδόσεώς του στις άλλες επίσημες γλώσσες (βλ. επ' αυτού, αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, C-296/95, EMU Tabac κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-1605,

σκέψη 36, και της 17ης Ιουνίου 1998, C-321/96, Mecklenburg, Συλλογή 1998, σ. I-3809, σκέψη 29, της 20ής Νοεμβρίου 2008, C-375/07, Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading, Συλλογή 2008, σ. I-8691, σκέψη 46, καθώς και της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-199/08, Eschig, Συλλογή 2009, σ. I-8295, σκέψη 54). Σε περίπτωση διαστάσεως μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων ενός νομοθετήματος της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί στοιχείο (αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 2000, C-437/97, EKW και Wein & Co, Συλλογή 2000, σ. I-1157, σκέψη 42· της 4ης Οκτωβρίου 2007, C-457/05, Schutzverband der Spirituosen-Industrie, Συλλογή 2007, σ. I-8075, σκέψη 18, καθώς και της 9ης Οκτωβρίου 2008, C-239/07, Sabatauskas κ.λπ., Συλλογή 2008, σ. I-7523, σκέψη 39).

52 Διαπιστώνεται ότι η ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 97/7, κατά την οποία οι διατάξεις αυτές αφορούν το σύνολο των δαπανών της συνάψεως, εκτελέσεως και λύσεως της συμβάσεως και οι οποίες είναι δυνατό να καταλογιστούν στον καταναλωτή σε περίπτωση που αυτός ασκεί το δικαίωμα υπαναχωρήσεώς του αντιστοιχεί στην όλη οικονομία και τον σκοπό της συγκεκριμένης οδηγίας.

53 Πράγματι, αφενός, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γεγονός ότι, ακόμη και στις γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας 97/7 που χρησιμοποιούν, στο άρθρο 6 αυτής, τον όρο «en raison de» (λόγω του ότι) ή κάποιον άλλο παρεμφερή όρο, η δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αναφέρεται στο κόστος που τυχόν επωμίζεται ο καταναλωτής «κατά την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεώς του». Ως εκ τούτου, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Γερμανική Κυβέρνηση, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας αυτής αναφέρεται στο σύνολο των δαπανών της συμβάσεως και όχι μόνο στις δαπάνες που προκύπτουν από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως και προκαλούνται από αυτή.

54 Όσον αφορά, αφετέρου, τον σκοπό του άρθρου 6 της οδηγίας 97/7, υπογραμμίζεται ότι από τη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/7 προκύπτει ότι αυτή η απαγόρευση επιβολής στον καταναλωτή εξόδων άλλων εκτός από το άμεσο

κόστος της επιστροφής των αγαθών αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι το δικαίωμα υπαναχωρήσεως που εγγυάται αυτή η οδηγία «δεν είναι απλώς τυπικό» (βλ., σχετικώς, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-489/07, Messner, Συλλογή 2009, σ. I-7315, σκέψη 19). Εφόσον σαφής σκοπός του άρθρου 6 της οδηγίας είναι να μην αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεώς του, θα ήταν αντίθετη προς τον σκοπό αυτό ερμηνεία του συγκεκριμένου άρθρου κατά την έννοια ότι αυτό παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιτρέψουν την επιβάρυνση των καταναλωτών με τις δαπάνες παραδόσεως σε περίπτωση υπαναχωρήσεως.

55 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και 2, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, καθιστά δυνατό τον καταλογισμό από τον προμηθευτή στον καταναλωτή μόνο του άμεσου κόστους της επιστροφής των εμπορευμάτων, σε περίπτωση υπαναχωρήσεως του δεύτερου.

56 Η επιβάρυνση του καταναλωτή και με τα έξοδα αποστολής, η οποία κατ' ανάγκη είναι σε θέση να τον αποθαρρύνει από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεώς του, θα ήταν αντίθετη προς τον ίδιο τον σκοπό του άρθρου 6 της οδηγίας, μνεία του οποίου έγινε ανωτέρω στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως.

57 Άλλωστε, τέτοιου είδους καταλογισμός των δαπανών θα μπορούσε να διακυβεύσει την ισόρροπη κατανομή των κινδύνων μεταξύ των μερών στις συμβάσεις που συνάπτονται εξ αποστάσεως, επιρρίπτοντας στον καταναλωτή το σύνολο των εξόδων που συνδέονται με τη μεταφορά των εμπορευμάτων.

58 Εξάλλου, το γεγονός ότι ο καταναλωτής ενημερώθηκε ήδη σχετικά με το ύψος των εξόδων αποστολής πριν τη σύναψη της συμβάσεως δεν μπορεί να εκμηδενίσει τον αποτρεπτικό χαρακτήρα που θα είχε η επιβάρυνση του καταναλωτή με τα έξοδα αυτά όσον αφορά την άσκηση από αυτόν του δικαιώματος υπαναχωρήσεώς του.

59 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθεισών σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, της οδηγίας 97/7 έχει την έννοια ότι αντίκειται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει στον προμηθευτή, εξ αποστάσεως συμβάσεως, τη δυνατότητα να επιβαρύνει τον καταναλωτή με τα έξοδα αποστολής των εμπορευμάτων σε περίπτωση που αυτός ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

60 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ΄ αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, και παράγραφος 2, της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις, έχει την έννοια ότι αντίκειται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει στον προμηθευτή, εξ αποστάσεως συμβάσεως, τη δυνατότητα να επιβαρύνει τον καταναλωτή με τα έξοδα αποστολής των εμπορευμάτων σε περίπτωση που αυτός ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως.

(υπογραφές)